

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
1988

FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ

**“1958-1974 YILLARI ARASINDA
YAŞANAN CANLI HATIRALAR”**

Doç. Dr. Bülent Yorulmaz

Cemaliye Artemel
950645

Lefkoşa
2000

İÇİNDEKİLER

• ÖNSÖZ	1
• GİRİŞ	2
• METİNLER	
• 1955 yılında yaşanan canlı hatıralar Hasan Özkanlı.....	4
• 1958 yılında yaşanan canlı hatıralar Özer Hatay.....	7
• 1960 yılında yaşanan canlı hatıralar Altay Sayıl..... Mehmet Emircan.....	10 11
• 1963 yılında yaşanan canlı hatıralar Dr. Küçük..... Hüseyin Alasya..... Nevin Erdoğan..... Sevgi Artemel.....	14 15 16 18
• 1964 yılında yaşanan canlı hatıralar Hidayet Kadı.....	20
• 1970 yılında yaşanan canlı hatıralar Ertan Ersan.....	23
• 1974 yılında yaşanan canlı hatıralar Akay Cemal..... Ayşe Gürpınar..... Özdemir Özkurtuluş..... Sevgi Artemel.....	26 28 31 33
• DİZİN Kişi İsimleri..... Yer İsimleri.....	35 36

ÖNSÖZ

Kıbrıs Türk Toplumunun 1958-1974 yılları arasında rumlara karşı verdiği varoluş mücadelesinde yaşadığı acı olaylar ve bu mücadelenin sonunda kazanılan özgürlük.

Kıbrıs Türk Halkı yıllarca sürdürdüğü bu haklı mücadelesinin sonunda ülkesine özgürlüğü getirsedey bu uğurda verdiği şehitlerini ve çektiğı acıları ömür boyunca unutmayacak.

Yediden Yetmiş, katliamlara ve tecavüzlere maruz kalmış Kıbrıs Türkü, Vatanını düşmana bırakmamak için mücadele etmiş ve bu davadaki haklılığını gün geçtikçe tüm dünyaya kanıtlama yolunda emin adımlar atmıştı.

Kıbrıs'ta 1958-1974 yılları arasında yaşanan bu trajik olayların ve özgürlüğün badeli olan şehitleri, Kıbrıs Türk Ulu su varoldukça unutmayacaktır.

Bu çalışmanın hazırlanmasında emeğı geçen herkesi saygıyla anmak istiyorum.

Cemaliye Artemel
Lefkoşa

GİRİŞ

Kıbrıs Türk Toplumunu özgürlük günlerine gelinceye kadar birçok acılar çekmiş ve vatan topraklarını savunurken birçok şehit vermiştir.

1878 yılında İngiliz sömürge yönetiminin baskıcı yönetimiyle başlayan Kıbrıs Adasının öyküsü 1955 yılında rumların EOKA adlı yeraltı örgütünü kurarak ENOSİS hayallerini gerçekleştirmek için adada yaşayan türklere olmadık eziyetler yaparak kanlı emellerini hayata geçirmeye çalışmışlardı.

1955-1974 yılları arasında ülkenin çeşitli yerlerinde yaşanan katliamlar, çocuk, kadın, yaşlı demeden diri diri toprağa gömülen insanlar Kıbrıs Türk Toplumunun çektiği acıların en belirgin göstergesidir.

15 Temmuz 1974'te rumlar bu kez kendi aralarında çatışmaya başlamış ve bu çatışmayı türk toplumunun üzerine sıçratma planları yapmışlardı, ancak bu durma karşı çıkan Anavatan Türkiye ,Kıbrıs'taki garantörlük hakkını kullanarak adaya müdahale etmiş ve 20 Temmuz 1974 sabahı Kıbrıs'a askeri müdahalede bulunmuştu.

Türkiye'nin adaya yaptığı bu müdahale hem türk halkı hem de rum halkı için barışı sağlamak amacıyla yapılmıştı. Yapılan 1. Harekat sonrası ateşkes uygulanmış ve adaya geçici olarak huzur gelmişti, ancak tarihi boyunca yenilmekten hiç usanmayan gizli gizli hareketlerini sürdürünce Anavatan Türkiye bu kez 14-16 Ağustos tarihleri arasında 2. Barış Harekatını yapmak zorunda kalmıştı, artık adada huzur ve barış rüzgarları esmekteydi ve Kıbrıs Türk Toplumunu yıllarca korka korka dolaştığı sokaklarda yılmadan, rahatça dolaşabiliyordu.

Barış Harekatını ardından 15 Kasım 1983'de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kurmuş ve Kıbrıs'ta Kıbrıs Türk halkının varolduğu tüm dünyaya duyurulmuştu.

Kıbrıs Türk Halkı'nın yıllarca yaşadığı bu ibret verici olayları dilerseniz canlı tanıklarının ağızından dinleyelim.

1955 Yılında Yaşanan Canlı Hatıralar

Hasan Özkanlı anlatıyor:

Rum tedhiş örgütü EOKA'nın Kıbrıs'ta terör hareketlerini başlattığı 1 Nisan 1955 tarihinde Larnaka Polis Merkezi'nde devriye kolunda görevliydim. EOKA üyeleri Kıbrıs'ın her tarafında örgütlenmiş ve silahlı eylemlerde bulunuyordu. O günlerde, Larnaka yakınlarındaki Tuzla Bölgesi'nde yaşamakta ve yakın bir yer olduğundan bisikletimle göreve gidip gelmekteydim. Polis amirlerimiz bize EOKA faaliyetleri hakkında bilgi toplamamızı ve kendilerine aktarmamızı devamlı olarak söylüyordu.

15 Nisan 1955 tarihinde saat 21:00'deki görevime gitmek için Tuzladan çıktım. Birkaç günden beri Larnaka kazası içerisinde bir Rum evine devamlı olarak değişik kişilerin girip çıktığını farkettim. 15 Nisan akşamı, görev öncesi yine özel olarak kontrol ettiğim şüpheli evin penceresinden gizlice baktım. İçerde ev sahibi öğretmen Giryakos dışında iki genç erkek vardı. Bu kişiler oradaki rafları karıştırıp ellerinde de bazı kağıtlarla birşeylerle uğraşıyorlardı. Gördüklerimden kanuna ait birşeylerle uğraştıkları şüphesine düştüm. Bisikletime binip gören için Larnaka Polis Merkezi'ne gittim. Merkez'de gördüklerimi akarmak için İngiliz Kaza Kumandanımız (Superintendent) Milingi sordum, o an içerde yoktu. Bende bu kez onun yardımcısı Rum Polis Müfettişi Bandelidis'e gördüklerimi anlattım. Göreve çıkacak ekibi şehir içerisindeki görevlerine dağılmak için avluda sıralanmıştı. Ekip dağılmadan Bandelidis balkona çıkıp sorumlu çavuşa, personeli göreve dağıtmamasını ve acil bir göreve gitmek için aracı hazırlamasını emretti. Bu sırada İngiliz Kaza Polis Kumandanı' da durumdan haberdar edilmişti. Az sonra Black Marina adlı van tipi polis aracı göreve hazırды. Black Marina'ya Bandelidis ve Apostolos ile ekipten sorumlu çavuş olarak görevli Vasos isimli Rum Polis Çavuş'u, ben ve beş-altı polis daha binerek doğruca şüpheli evin önüne gittik. Ben şüpheli evi arabadan gösterdim fakat aldığım emir üzerine araçtan inmedim. Ev ekip tarafından yoklanmaya başlandı. Yoklama sırasında EOKA'ya ait belge ve eylem planları bulundu. EOKA hücre evi olarak kullanılan evde Giryakos isimli Rum öğretmen, annesi ve iki kız kardeşi yaşıyordu. O an evde bulunan Giryakos isimli öğretmen tutuklandı. Ben pencereden baktığımda evde birde gözlüklü kişi vardı. Fakat biz gelene kadar evden ayrıldığından o tutuklanamamıştır. Soradan öğrendiğime göre adı Filyasdidis olan yirmibeş yaşlarındaki gözlüklü Rum, Larnaka Kazası'nın EOKA sorumlusu olup, Dikelya İngiliz Üslerindeki elektrik santralında

çalışmaktaydı. Yapılan operasyonlar sonucu her iki EOKA'cı tutuklanarak konmuş, en çok bir hafta kadar sonra serbest bırakılmışlardı.

Fakat EOKA genel merkezinden gelen bir emirle Giryakos'un vurulması için emir çıkarılmıştı. Emrin çıkarılmasının nedeni de Giryakos'un EOKA hakkında ve bölgenin EOKA sorumlusu Filyasdidis hakkında polise verdiği bilgiydi. Vur emrini alan kurucu elemanlar tarafından masa başında çalışırken yakın mesafeden Giryakos'a ateş edilmiş fakat isteyerek olacak ki vurulmamıştı. Olay üzerine Giryakos İngiliz yetkililerine verdiği bilgiden ötürü devlet tarafından annesi ve iki kızkardeşi ile birlikte İngiltere'ye gönderilmişti.

EOKA idarecileri olay üzerine arama yaptıklarından ve olayın meydana çıkarılmasında çabaları olduğu gerekçesi ile Apostolos ve Bandelidis isimli polis subaylarınada, vur emri çıkarılmıştı. Bu yüzden bu iki Rum Polis Subayı devamlı olarak poliste kalmakta ve korumacı polisler tarafından korunmaktaydı. Böyle olmasına karşı bir defasında Apostolos isimli Rum Subayı merkezden dört-beş yüz metre kadar uzaklaşmış ve civarda dolaşıyordu. Bu esnada bende poliste görevde bulunuyordum. Aniden iki el silah sesi işittim. Ne olduğunu öğrenmeye çalışırken Apostolos koşarak ve telaşla merkeze döndü ve "Filyadisis bana ateş etti ancak kurşunlar tutmadı."dedi.

Hüseyin ÖZKANLI
Polis Emeklisi
Girne

1958 Yılında Yaşanan Canlı Hatıralar

Özer Hatay anlatıyor.

1958'de ilk iş hayatıma Hayat Sigorta'da Amerikan Sigorta Şirketinde başladım.Rum kesiminde olan bu sigorta şirketinde tek Türk bendim.Orada Rum,İngiliz,Ermeni ve Yahudi çalışıyordu.Rumlar böyle bir şirkette bir tek Türkün çalışmasını içlerine sindiremeyerek EOKA'cılarla beni tehdit etmeye başladılar.Rumların Kıbrıs Türk Halkına örgütlü bir şekilde saldırılara başlamakta olduğu bir zamanda bu tür olaylara rastlamak mümkündür. Birgün sabahleyin bisikletle işe giderken Rum EOKA'cıların saldırısına uğradım.Bu saldırıda sırtımdan isabet aldım. Saldırıdan sonra koşarken yere yıkıldım. Saldırının olduğu yer ünlü Metaksas Meydanıydı, yere yıkıldığım sırada aniden yanımda bir araba durdu,arabanın içinde karı,koca ve çocuk vardı.Bana Rum mu yoksa Türk mü olduğumu sordular, ben birşey söylemedim o sırada acıyla kıvamıyordum. Kadın, kocasına : "İster Rum ister Türk olsun hastahaneye götürelim" dedi. Kocasıyla birlikte beni hastahaneye götürdüler, doktorlar beni muayene ederken aralarında Rumca konuşuyorlardı, "Bunun işi bitti,yukarıya gönderin"dediler. Orada Türk olduğumu hiç belli etmedim ve Türkçe konuşmadım. Beni yukarıya çıkardıklarında ameliyathanenin önüne sedyenin içine terkettiler, bağırmaımdan rahatsız olan İngiliz doktor yanıma geldi ve Türk'mü yoksa Rum'muyum diye sordu, İngiliz doktora gerçeği söyledim ve ondan yardım istedim,beni ameliyathanenin içerisine aldı ve içeride olan hemşire ve doktorları dışarıya çıkararak "Seni tek başıma canlı canlı ameliyat edeceğim, ne dersim" diye sordu, ben de "tamam" dedim ve bana "Ameliyattan sonra burada bir dakika bile durmayacaksın yoksa seni öldürürler" dedi. İngiliz doktor ameliyatı bitirdikten sonra beni giydirerek sanki hiçbirşey olmamış gibi hastahanenin arka merdivenlerinden Kanlı Dere'nin yakınlarına bir yere çıkmamı sağladı ve ben de düşe kalka bugünkü Pizza Pronto'nun olduğu yerden Türk tarafına geçtim ve beni Türk Polisleri bulup gerekli bilgiyi aldıktan sonra evime götürdüler. Bu olay başımdan geçerken o günün bir Türk genci olarak ve Türk olmaktan başka suçu olamayan, İngiliz idaresinde yaşayan Rum vatandaşlarının canıma kast etmesinin ardında yatan nedenleri ilerleyen zaman içinde anladım. EOKA Tedhiş Örgütü'nün amacının Kıbrıs'I Yunanistan'a silah zoruyla ilhak olduğunu gördük.Bu saldırı karşısında biz de silahla saldırmak zorunda kaldık. Kıbrıs Türk Halkı Barıştan yanadır ve yıllardır ezilmişliğin verdiği dezavantajı da bugünlere kadar taşıdı.Türkiye'nin maddi,manevi desteğiyle Kıbrıs'ta barış ve istikrarın teminatı olmaya devam edecektir.

Gerçek ve kalıcı barışın, Kıbrıs'ta eşitliğin sağlanması ve iki devlet esası üzerinde anlaşmaya varılmasıyla mümkündür.

Özer HATAY
Kıbrıs Türk Gazeteciler Bir. Bşk.

1960 Yılında Yaşanan Canlı Hatıralar

Altay Sayıl Bayrak Radyosunun kuruluşunu anlatıyor:

16 Ağustos 1960'da yapılan Kıbrıs Antlaşmaları gereği, İngilizler adayı terk etmiş ve Kıbrıslı Rum ve Türkler arasında Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmuştu, ancak bu Cumhuriyetin ömrü kısa oldu, 3 yıl bile dolmadan 21 Aralık 1963 tarihinde Kıbrıslı Rumların ENOSİS'i gerçekleştirmek amacıyla Türklere saldırısı ve bu saldırılar sonucunda onları katletmeleri sonucu Rumlar ve Türkler ayrıldı. Türkler ve Rumlar kendi ayrı bölgelerinde, kendi yönetimlerini kurmuşlar, kendi resmi kuruluşlarını da oluşturmuşlardı. Kurulan Kuruluşların en önemlileri; Polis, Postahane, Maliye, Enformasyon gibi dairelerdi. Bu arada o günler sıcak savaşın olduğu halkın yollardan alınıp kaybolduğu ve birçok kişinin de göçmen duruma düştüğü günlerdi. O güne kadar Kıbrıs'ta ortak olarak kullanılan radyo yayın aracı CBC (Cyprus Broad Custing Cooperation) Rumlarda kalmıştı. Böylelikle Rumlar tüm olayları, propagandaları, çıkarları ve istemleri doğrultusunda yayın yapıyorlardı. Böylelikle dış dünyada kendilerini haklı göstermek için hertürlü yalana başvuruyorlardı. Rumların bu tutumu karşısında Kıbrıs Türk Lideri (Dr. Fazıl Küçük) bir radyo vericisinin kurulmasının gerekliliğine inandılar. Saldırıların ardından dört gün sonra 25/12/1963 tarihinde topladılar ve akülerle derme çatma bir radyo istasyonu kurdular. Radyo 28 Aralık 1963'de normal yayınına başladı. Radyonun adı ise kurucuları Mücahitler oldukları için "Bayrak, Bayrak, Bayrak-Burası Kıbrıs Türk Mücahidinin sesi" olarak yayına başladı. Önceleri çok dar bir alana yayın yapan radyo, gün geçtik sonra yayın alanını genişletti. Bu radyonun kurulması Kıbrıs Türk Halkı'na büyük sevinç verirken, yapılan yayınlar halkın ve Mücahitlerimizin moralini yükseltirken, dış dünyaya olayları gerçek bir şekilde yansıtıyordu. Kıbrıs Türkü o günlerde çok mağdur durumdaydı. Bayrak Radyosu'nun kurulması ile ve radyodan "Bayrak, Bayrak, Bayrak" seslerinin duyulması Kıbrıs Türk Halkı'nın bütünleşmesini sağladı. Bunun yanında çok kısa sürede zor koşullar altına kurulan radyo, Kıbrıs Türk Halkı'nın gözü ve savunucusu olduğundan ötürü Bayrak Radyosu ta o yıllardan beridir Kıbrıs Türk Halkı'nın gurur kaynağı olmuştur.

Yukarıda anlattığım olay zamanı ben 14 yaşındaydım, büyüklerimizin haber saatinde radyonun başına toplanıp haberleri dinlemeleri, yok edilmek üzere olan bir toplum için büyük bir olaydı.

Altay SAYIL
Emekli Polis
Araştırmacı Gazeteci Yazar

Mehmet Emircan anlatıyor:

TMT'nin kuruluşu ve TMT'ye nasıl girildiğine dair konuştu...

Bizler, Kıbrıs Türk Mücahitler Derneği olarak geçmiş anılarımızı üniversite talebelerine anlatarak, bilgi ve deneyimlerimizi onların bilgisine getirerek yaşatmak istiyoruz. Bu nedenle, TMT (Türk Mukavemet Teşkilatı)'nin ne olduğunu biliyorsunuz ama nasıl girilir diye belki size anlatmadılar diye düşünerek, ben kendi başımdan geçen bir olayı size anlatmak istiyorum.

1956 yılında, Kıbrıs Türk Lisesi Kolej kısmından mezun oldum. Şimdi olduğu gibi o zamanlarda da bizim İngiltere'de olan üniversitelere girme imtihanımız vardı. Bunun yanında Kıbrıs'ta kalacak olanların, Kıbrıs'ta iş almak isteyenlerin girmiş olduğu Cyprus Certificate of Education yani Kıbrıs Eğitim Sertifikası sınavları vardı. Onu seçenler Kıbrıs'ta kalıp işe girerlerdi. İngiltere sınavlarına girenlerde geçtikleri taktirde, genellikle İngiltere'de tahsil görürlerdi. Koleji bitirdikten sonra bende İngiltere'de Londra Üniversitesi Ziraat Fakültesi'ne gittim. 1956-59 yılları arasında orada eğitim gördüm, mezun oldum ve 1960 yılında da Kıbrıs'a döndüm. Bizim liseden mezun olduğumuz dönemde 1955 1 Nisan'ında başlayan EOKA olayları devam etmekteydi. Birçok arkadaşım gibi bende Kıbrıs Türk Halkının ilk mukavemet yılları olan bu yıllarda ilk adı Volkan olan bu yer altı örgütünün bir elemanı olarak görev yaptım. O dönemlerde bizden çok büyük abilerimizin verdiği görevleri Volkan saflarında yerine getirmeye çalışıyorduk. 1960 yılında mezun olup Kıbrıs'a döndüğüm zaman TMT kurulmuştu. 1960 yılını Eylül ayında öğretmen olarak göreve başladım.

1960 yılını 31 Aralık gecesi and içerek TMT saflarına katıldım. Daha önceden TMT saflarına katılmak için uygun olduğumu söylemişlerdi. Hakkımda yapılan araştırma gerek ahlaki, gerekse cesaret yönünden olumlu çıktığından TMT'ye girişim uygun görüldü. Bu benim için büyük bir şerefti. Bugünün gençlerinin ne düşündüğünü bilmiyorum ama bizim için TMT'ye üye olmak büyük bir şerefti. Kabul ettim. 1960 31 Aralık gecesi Çatoz'da Desdeban Yusuf Dayı'nın ambar evine çağırıldık. Ambar evinde bulunan bir masa ve masanın üzerine yayılmış bir Türk Bayrağı, masanın sol tarafında Kuran-I Kerim ve Kuran-I Kerimin yanında bulunan Takarof marka bir tabanca bulunuyordu. Karşımda yüzü maskeli tıknaz bir kişi, onun yanında bizim Serdarlı Birliğinin başında bulunan Mustafa Dayı vardı. Bir kişi de yine aynı odada köşede karanlığın içinde duruyordu. Yani orada üç kişi birde ben bulunuyordum.

Tıknaz, yüzü maskeli adam bana konuştu ve dedi ki “TMT’ye girmeye layık görüldünüz.Bunu kabul ediyormusunuz?”dedi. Bende “Evet” dedim. “O halde benim söyleyeceklerimi aynen tekrarla” dedi. Hazır ol vaziyetinde duruyordum.Sağ elimi Kuran-ı Kerim’in üzerine bastırarak sol elimle bayrağın bir kenarını tuttum.Sağ elimin başparmağı Takarof marka tabancanın kabzasına değiyordu.Yemin ettim.TMT saflarına katıldım.Bu benim yıllarca Kıbrıs Türk Toplumunun ve Türk Ulusunun davasına hizmet edeceğimin ve bu mücadeleyi ömrümün sonuna kadar devam ettireceğimin göstergesiydi.

Mehmet EMİRCAN

Lefkoşa

Kıbrıs Türk Mücahitleri Derneği

Gnl. Merk. Yön. Kurulu Üyesi

1963 Yılında Yaşanan Canlı Hatıralar

Dr. Fazıl Küçük'ün Halkın Sesi gazetesinde 21 Aralık 1996 yılında yayınlanmış olan anısı. (Bu anı arşivden alınarak, 21 Aralık 1973 yılında Dr. Küçük'ün radyodan canlı olarak yaptığı konuşmadan alınmıştır.)

Tarih günlerden 21 Aralık 1963'ü, saat sabahın 2:00'sini gösteriyordu. Uykuda olduğum bir sırada yatak odasının kapısının yumruklandığını işitir işiymez cevap verdim. Kapıyı açtığım zaman "çabuk ol" dediler. "Tahtakale'de Rum Polisleri iki Türkü öldürdü." Vakit kaybetmeden hadise mahalline yetiştim. Selimiye Camii önüne geldiğim zaman bağrıışmalar işitiyordum. Hadisenin cereyan ettiği mahalleye geldiğim zaman mahşeri bir kalabalıkla karşılaştım. Yerde kanlar içinde cansız iki kişinin yattığını gördüm. Ambulans henüz ortada yoktu, neden sonra geldi bütün mahalle halkı uyanmış yüzlerde korku diye birşey görünmüyordu, yalnız intikam diye bağırانlar vardı. Cinayet işleyenler halkın bu heyecanı karşısında, arabalarına atlayarak karanlıktan istifade ederek dar sokaklara dalmış canlarını kurtarabilmişlerdi. Eve dönerek telefonla Makarios'u aradım. Baf Kapısı Polis İstasyonunda (karakol) toplantı yaptık. Dahiliye vekili (İçişleri Bakanı) Yorgacisi çağırarak sözlü ifade (anlatma) istedi. Kekeleyerek otomobilde seyahat eden kimselerin polis tarafından yoklanma istediğini ve bunların da emre itaat etmedikleri için Polisin silah kullanmak zorunda kaldığını beyan etti. Hiç de inandırıcı bir cevap değildi. Saatlerce devam eden münakaşa netice vermediğinden tekrar toplanmak üzere dağılmıştık. Hadise tüm Lefkoşa'yı galiyana getirdi.

Dr. Fazıl KÜÇÜK

Hüseyin Alasya anlatıyor:

21 Aralık 1963 tarihinde, Sedat Simavi Endüstri Meslek Lisesi orta 1.sınıfına devam etmekteydim. Babamın polis olmasından dolayı Küçük Kaymaklı ile Büyük Kaymaklı arasında bulunan polis lojmanlarında kalıyorduk. 24 hanelik lojmanın 12'si Rum 12'si Türk'tü.

21 Aralık öncesinde Rum ailelerinin evine misafirler geldi. Bu misafirler hep gençti. Tabii 1963 çatışmaları ile birlikte, bunların bir kısmının Kıbrıs'taki Yunan alayının mensupları, bir kısmının da EOKA'cı olduğunu anladık. Tüm Rum ailelerin yanında o lojmanların 4 kat olanlarının teraslarına, K. Kaymaklı ve Çağlayan bölgesini ateş altında tutacak şekilde EOKA'cılar ve Rum alayı mensupları yerleşti. Ve biz o andan itibaren onların elinde mahsur kaldık. Küçük Kaymaklı'nın ve Çağlayan Bölge'sinin mermi yokluğu nedeniyle geri çekilmelerinden sonra Sivil Türk kadın, çocuk bizleri Büyük Kaymaklı içerisinde yaya olarak yürüterek, ellerimiz havada Kıbrıs Merkezi Ceza Evi arabalarına doldurdular ve Cıkko Manastırı denen bir manastıra götürdüler. Orada 10 gün esir olarak tutulduk. Daha sonra serbest bırakıldık. İngiliz askerlerinin yerimizi tesbit etmeleriyle, hatta Rumların bizi katletmek için dozerleriyle hendekler kazdıkları anda Kızıl Haç temsilcilerinin o manastır etrafında kamp kurdukları için, onların girişimleri ile yapılan görüşmelerden sonra bizi Türk tarafına göndermek zorunda kaldılar. O andan itibaren artık oturduğumuz evimizde oturmuyorduk. Ben hergün o bölgede bulunan bir tepeye çıkarak, evimizin olduğu tarafa bakıyordum. O dönemlerde, o bölgedeki mücahitlerin komutanı olan eski öğretmenlerimizden şimdi şehit olan İzzet Yusuf beye beni de mücadele etmem için askere almasını istediğimde bana kaç yaşında olduğumu sordu. Ben 14 yaşında olduğum için beni ancak 15 yaşında göreve alabileceklerini söylediler. Orta 3.sınıfı bitirene kadar 1 yıl daha o mermilere gidip geldim. Hatta o günlerde mücahitlerin en büyük ihtiyacı olan kum torbası doldurma ve hendek kazma işlerinde bulundum. Şubat tatiline girdiğimiz zaman gidip 15 yaşımı doldurduğumu ve bana söz verdiklerini, onun içinde beni silah altına almaları gerektiğini söyledim. Şubat 1966'da mücahitliğe başladım. Lise döneminde günde 4 saatlik ders dışında mücahitlik görevimi tamamladım.

Hüseyin ALASYA

Lefkoşa

Kıbrıs Türk Mücahitler Derneği

Nevin Erdoğan, Rumların Kumsal bölgesinde yaptıkları baskında eşinin gözleri önünde nasıl şehit olduğunu anlatıyor.

Rumlar,Enosis'i gerçekleştirip adayı Yunanistana bağlamak için Türklere karşı top yekün saldırıya geçiyordu.Bu saldırıdan bir taneside muhakkak Kumsal baskınıdır.24 aralık 1963 salı akşamını hiç bir zaman unutamayacağım.

Rumlar, Rum alayından takviye alarak Kumsalda bulunan Seferis Un fabrikasına geldiler.Yaklaşık 500 kişiydiler ve her tarafa saldırıyorlardı.Türk olan her şeyi vuruyorlardı.Otomatik silahlarla evleri tarayarak, kapıları, pencereleri kırıp ve insanları esir alıp götürüyorlardı. Kocam da bölgeyi korumakla görevliydi. Fakat silahımız olmadığı için kendi av tüfeğini kullanıyordu.Nihayet Rumlar bizim eve de gelmişti.Otomatik silahlarla kapıyı kırarak içeri girdiler.

Rumlar içeriye girip Rumca hepinizi öldüreceğiz diye bağıryorlardı. Karanlığın içinde mermilerin ışık saçarak havada uçtuğunu diğer odadan seyreliyorduk. Erdoğan'ın (eşim) av tüfeği olduğu için o da saldırıya geçti.Rumlardan birisini vurmuştu. Nitekim sabahleyin ölüsünü gördük. Bizim olduğumuz odaya kurşun gelmemişti, ama korkudan tir tir titriyorduk. Çünkü üç aile ile bizim evimizin önündeki eve sığınmıştık. Onların beyleri evde yoktu. Fakat benim beyim evdeydi. Bizi korumaya çalışıyordu. Otomatik silahlar susmak bilimiyordu. Çığlıklar bağırmalar hiçbir zaman kulağımdan gitmiyor ve gitmeyecek. Çok soğuk ve rüzgarlı bir geceydi. Sabahlara kadar mermerlerin üzerinde tirtirtitredik. Kurşun yağmuru devam ettikçe çocuklarımla beraber, sağa sola sığınmaya çalışıyorduk.Ve oradan oraya düşüyorduk. Düştüğümde parmağım kırılmıştı. Hala daha parmağım eğri olarak kaldı. O zaman kimse kimseye bakamıyordu. Tedavi için hiç birşey yapmıyordu. Kendi haline kaldığı için eğri olarak kaldı. Ve bu sırada, eşimin bir ara sesini duymadım. Bakıyordum acaba nereye gitti diye. Yanımızda bulunan komşular eşimin diğer odada olduğunu söylüyorlardı.Halbuki ne yazık ki vurulmuş, şehit olmuştu. Göğsünü otomatik silahla taramışlardı ve diğer odada yatıyordu. Biz bu tarafta sığınmaya çalışıyorduk, fakat onun vurulduğunu bilmiyorduk. Çocuklarla sağa sola saklanmaya çalışıyorduk. Ve Rumlar nihayet öldüğümüzü zannederek diğer eve geçtiler. Fakat çocukların bağırıslarını duydukça tekrar geliyorlar ve evleri kurşun yağmuruna tutuyorlardı. Mahallemizde olan komşularımızı esir alıp, Rum tarafına götürmüşler ve onyedı gün sonra serbest bırakmışlardı. Komşumuz olan Şivene Hanım gelip beni bulmuştu. "Siz nerde kaldınız diye bakıyorduk"defi. Çünkü Erdoğan'ın çok salıcı

olduğunu biliyordu. Bu gibi konularda hiç kendini tutamazdı ve yardım etmek, savaşmak için hemen davranırdı. Komşumuz Şivene Hanım, Erdoğan'ın şehit olduğunu duyduğunda çok üzölmüşü. Kendisiyle birlikte (Şivane) Abdölazim topluluğunda çalışan arkadaşları geridönmüş ancak o şehit olmuştu.

Bu olayı ve hadiseleri asla unutamam. Rumların bu barbarlıklarını ömür boyu unutmadım ve unutmayacağım. Şimdide anlatırken o akşamı yaşadığım için çok heyecanlıyım. Duygularımı anlatmaya kelime bulamıyorum. Rumların barbarlıklarını asla unutamam ve onlarla bir arada yaşamayı asla istemiyorum.

Nevin ERDOĞAN
Lefkoşa
Şehit Aileleri ve Malöl Gaziler
Derneğı

Sevgi Artemel anlatıyor:

21 Aralık 1963 gecesi ailemle birlikte sinemaya gitmiştik. Sinema gösterirken, aniden bir anons yapıldı “iki Türk Tahdagala da (Tahtakale) Rumlar tarafından öldürüldü” diye anons yapıldı. Biz de Tahtakalede oturduğumuz için telaşa kapıldık ve hemen eve döndük. Komşularımız Rumlar tarafından hiç sebep yokken öldürülmüştü. Bu olay mallemizde büyük üzüntü yaratmıştı, hepimiz çok üzölmüştük. Bu olaydan sonra Rumlarla kavgamız başlamıştı. Bizim oturduğumuz mahallede Türklerle Rumlar karışık olarak oturuyorlardı, oturduğumuz evin bir yüzü Rum kesimine, bir yüzüde Türk kesimine bakıyordu. Bir gün yanlışlıkla bir Türk , Rum kesimine geçiş yaptı. Komşumuz olan Rumlar, yanlışlıkla Rum tarafına geçen bu Türk’ü darb ettiler, ben bu olaya gözlerimle tanık olmuştum. Suçsuz günahsız olan Türk’e yapılan bu hareketi hazmedememiştım.

Evimizin önü gölge olduğı için arabasını her gün kapımızın önüne park eden Rum komşumuza, arabasını bir daha kapımızın önüne park etmemesini söyledim, park ettiğı takdirde arabasının üzerine bir kova su dökeceğimi söyledim. Rum komşumuz da bana “aman komşu yapma etme, neden böyle davranıyorsun?” diye sordu. Bende ona “sen suçsuz, günahsız bir insanı sadece Türk kanı taşıdığı için öldürürcesine döversen, benimde seninle hiçbir komşuluk ilişkim kalmaz” dedim. Benden ne kadarda özür dilediyse de onu asla affetmedim. Ertesi gün benim sözlerime kulak asmadan arabasını evimizin önüne park etti. Bende ona söylediğim gibi arabasının içine bir kova suyu boşalttım. Ve ona “bir kere daha evimin önüne arabanı park etmeyeceksin, benim senin gibi ırkçı insanlarla ilişkim yoktur” dedim. Bu olayları yaparken Rumlardan asla korkmadım, çekinmedim ve dediğimi yaptım.

Savaş öncesi Rumlarla aynı mahallede kalıyorduk, onlarla komşuluk ilişkilerimiz çok iyiydi. Fakat olaylar Rum-Türk kavgasına dönüşünce, komşuluk hatırı kalmıyor, mutlaka Rumlar ırkçılık yapıp Türklere zarar veriyor. Ben bu tür olaylara şahit olduğum için Rumlarla aynı çatı altında ne yaşamak, ne dost olmak ne de komşu olmak istiyorum. Bu şekilde düşünmemin sebebide; aynı olaylarla bir daha karşılaşmamak, aynı acıları duymamak ve aynı korkuları duymak istemediğimden dolaydır.

Sevgi ARTEMEL

Ev hanımı

Lefkoşa

1964 Yılında Yaşanan Canlı Hatıralar

Hidayet Kadı anlatıyor:

21 Aralık 1963 olaylarının başladığı günlerde, Sakarya'da ailemle birlikte yaşıyordum. Olayların başlamasının ardından, Türk Mücahitler ve Türk Halkı savaşta Türk Bölgelerini koruyorlardı. Bende yapılan mevzilere eşimle kırk adet varel verdik. Ben o sırada hamileydim ve Rum saldırılarının hemen ardından oğlum oldu, adını Savaş koydum. Daha sonraları yine bir erkek çocuğum oldu, Türkler artık kendi bölgelerinin savunmasını başarı ile yürüttüklerinden onun adını da Zafer koydum.

Benim size anlatacağım esas anım, 1964 yılında Sakarya'dan (Mağusada bir bölge) Mora'ya (Meriç Köyü) tabanca kurşunu götürmemdi. Olay şu şekilde gelişti;

Erkek kardeşim İbrahim Minare, Mora köyünde evliydi, orada yaşamaktaydı. Ben kardeşimi ziyarete gideceğimi komşulara ve dolayısıyla da mücahit komutanlara bildirmiştım. Çünkü her tarafta barikatlarda kontrol vardı ve bildirmemizin yararlı olacağına inanıyordum. Mora'ya gideceğimi öğrenen Fikri ve Selçuk komutanlar, Mora'ya götürmem için bir torbaya konmuş tabanca kurşunu verdi. Ben kurşunlarla birlikte Mora'ya hareket ettim. O günlerde Mora'ya gitmek için Mağusadan Lefkoşa'ya ve Lefkoşa'dan da Mora köyüne ait otobüslerle gidiliyordu.

Ben kurşunları koynumda saklamaktaydım. İlk yoklama Mağusa çıkışında yapıldı. Rum Polisi otobüsü kontrol etmek için barikatta durdurdu, üniformalı bir polis otobüse girerek gözleriyle etrafı kontrol etti, bir şey göremedi. Mağusa barikatında ki kontrol pek sıkı değildi, esas sıkı kontrol Lefkoşa girişindeydi. Kontrol bittikten sonra Lefkoşa'ya doğru yolumuza devam ettik. Lefkoşa girişindeki kontrol barikatında ikinci kez durdurulduk, burası daha sonraları "Utanç Barikatu" diye anılmaya başlandı. Seyehat eden Türklere Rumlar çok eziyet ediyorlardı, hayvanlarını güneş içinde bırakmakta ve kamyonlardaki yiyecekleri aşağıya boşalttırıyorlardı. Bu nedenle burasının adı ta oyullarda "Utanç Barikatu" olarak geçiyordu. Lefkoşa barikatına geldiğimiz zaman yine bir silahlı asker otobüse girerek kontrol yaptı ve aşağı inmemizi istedi. Otobüsten indiğimiz zaman üzerimizin yoklanacağını biliyordum, koynumda taşıdığım kurşunların üzerimde bulunmaması için aşağıya inerken, oturduğum yastığın arasına koydum. Erkekler ayrı, kadınlar ayrı kabinlerde kontrol edildikten sonra tekrar otobüslere bindirildik ve yola çıktık. Artık önümde sadece bir barikat kalmıştı, bu barikatıda atlattıktan sonra tabanca kurşunlarını Mora köyüne ulaştıracaktım. Ama yinede içimde garip bir korku, garip bir heyecan vardı.

Bu korku ve heyecanım Mora köyündeki barikatı da geçip, kurşunları Mora Köy komutanına teslim ettikten sonra büyük bir sevince dönüştü.

Eşim o yıllarda üslerde Polişman olarak çalıştığından esas köyü olan Artimi'ye (Arıdamı) gitmekten çekiniyordu. Bu nedenle Mora seyahatimi yalnız yapmıştım.

Yine Mora köyüne yaptığım hizmetlerden bir tanesinde Sakarya bölgesi yakınlarında yaşayan bir Rum'un İngiliz üslerinden satın aldığı ve ambarında bulunan otuz adet demir şapkayı mücahitlere götürmek oldu. Biz şapkaları eşim Fethi ile, İngiliz Üslerinden satın aldığı " Tarzan" değimiz bir askeri araçla oldu. Mağusadan Mora'ya doğru yola çıktık. Mora'ya yaklaştığımız zaman arkamızdan gelen Rumlara ait bir aracın bizi takip ettiğini fark ettik ve izimizi kaybettirmek için tarların içinden geçerek on dakika sonra Mora'ya vardık. Şapkaları mücahitlere teslim ettik.

Hidayet KADI
Sakarya -G.Mağusa

1970 Yılında Yaşanan Canlı Hatıralar

Ertan Ersan anlatıyor:

Ersan, 1970’li yıllarda başından geçen bir olayı şöyle anlattı.

Lefkoşa’da oturan eşimin ailesini ziyaret edip, onların yanında bir iki gün kalmak amacıyla Lefkoşa’ya geldim.

O günler Türk,Rum çatışmalarının en sakin olduğu dönemdi.Hatta, Türk aileleri gidip Rum kesiminde alışveriş bile yapabiliyordu.Bunun yanında müzisyenlerimiz Rum kesimindeki bar ve diskoteklerde müzik yapabiliyorlardı. Ben de o dönemlerde Rum kesimindeki bir diskotekte müzik yapıyordum.

Ben eşimin ailesinin yanında kaldıktan sonra geriye (Larnaka’ya) dönmek için yola çıkmaya hazırlanırken, bacanağım Ali Ağa, Boğaz Sancağına bağlı Bilelle’de mücahitlik görevini yapmaktaydı. Benim izinli olduğum dönemde, görüşme imkanımız olmamıştı,benim izinden geri döneneceğim gün bu kez izinli olarak o Lefkoşa’ya geldi, ona dedim ki “madem izinde buluştuk kalk seninle biraz dolaşmaya çıkalım. İzinin tadını çıkaralım.”dedim.

O gün akşam üzeri birlikte evden çıktık, İş Bankası’nın yanına geldiğimizde, ona Lokmacı barikatından Rum tarafına geçip, orada biraz eğlenmeyi teklif ettim, “tamam geçelim” dedi. Lokmacı Barikatı’ndan geçerken orada görevli olan Türk Polisleri bize hiçbirşey sormadılar. Çünkü o dönemde demin de söylediğim gibi Rum tarafına geçmek serbestti. Barikatı geçip yaklaşık 200 metre kadar Rum kesiminde ilerledikten sonra Rum Barikatını da gayet rahat bir şekilde geçtik ve orada da bize kimse birşey sormadı.

Rum barikatını da geçip yaklaşık 50 metre geçtikten sonra karşımıza yedi tane silahlı Rum askeri çıktı.Ve bize yanlarına gitmemiz için işaret ettiler,bacanağım gitmek istemedi, ancak ben yanlarına gitmemizde bir problem olmayacağını söyleyip yanlarına gittik.Onlara ne istediklerini sordum, bize “Türkmüsünüz” diye bir soru sordular ve Kimlik Kartımızı görmek istediklerini söylediler. Ben Türk olduğumuzu kabul ettim ama Kimlik Kartımızı göstermeyeceğimizi söyledim. Benim bu tutumum karşısında onlar , Kimlik Kartımızı görmek için ısrar ettiler. Artık yapabileceğimiz başka birşey olmadığı için Kimlik Kartımızı vermek zorunda kaldık.Türk olduğumuzu gördükten sonra “size birşey söyleyeceğiz” diyerek bizi ıssız bir köşeye çektiler. Biz o ıssız yere gittikten

sonra başka bir askerin elindeki otomatik silahı gördük ve pusuya düşürüldüğümüzü anladık, ancak yapabilecek birşey yoktu.

Bize Rum tarafına ne yapmaya geldiğimizi sordular, ben de Rum tarafına geçmek serbest değilmi diye sordum ve Rum tarafında bir diskotekte müzik çalışması yaptığımı söyledim, ve hatta Rum tarafında oynanan futbol maçlarını izlemek için sürekli olarak Rum tarafına geçtiğimi söyledim. Ancak bunu kabul etmediler ve içlerinde bulunan Çavuş bizi tutuklaması için yanındaki askerlere emir verdi.

Askerlerden birtanesi beni kolumdan tuttu, öteki de arkamdan saçlarıma yapıştı bu esnada karşımda duran asker bir anda yüzüme üç dört tane yumuruk vurdu. Ağzımdan kan gelidiğini farkettiler. Onlar vurmaya devam edince bu kez acıdan bağırmaya başladım. Tüm bunlar olurken ben , bacanağıma ne yaptıklarının farkında değildim.Çünkü tüm bunlar olurken elinde otomatik silahla duran asker de silahını kurup benim üzerime doğru yöneltti ve yapacağım herhangi bir harekette beni vuracağını belli etti. Bir ara bana vurmakta vazgeçip benimle konuşmaya başladılar.Ancak onlar konuşurken içlerinden birtanesi ayağındaki botlarla ayağıma vurmaya başladı. Onların bir anlık dalgınlığından yararlanıp ani bir çıkışla koşmaya başladım. Ben koşarken içlerinden üç tanesinin koşarak beni takip ettiğini farkettiler ancak beni yakalayamadan, ilk girişteki Rum barikatını da geçerken, bacanağım aklıma geldi.Arkama dönüp baktığımda benim o ilk çıkışımda bacanağım da onlara saldırıp koşarak kaçmaya başladığını gördüm. Rum barikatından kurtulup Türk Polislerinin olduğu barikata geldiğimizde elimi başıma götürüp kontrol ettiler, başım çok ağrıyordu ve yer yer saçlarımin sökülmiş olduğunu farkettiler, bu olaydan sonra beni hemen hastahaneye götürdüler ve vücudumun çeşitli yerlerindeki berelenmelerden dolayı on sekiz gün müşahade altına alındım.

Bu anımı ve Rumlardan çektiklerimizi hiç unutmayacağım.

Ertan ERSAN
Şehit Aileleri ve Malül Gaziler
Derneği Genel Başkanı
Lefkoşa

1974 Yılında Yaşanan Canlı Hatıralar

Akay Cemal anlatıyor:

Kıbrıs'ı Yunanistan'a bağlamak amacına yönelik son nokta 15 Temmuz 1974 darbesiyle konulacak ve Girit'e olduğu gibi Türkler ya göç edecek veya Yunan bayrağı altında yaşamaya razı olacak. Bu amaçla Makarios'a karşı Yunan subayları ve EOKA'cılar tarafından gerçekleştirilen darbenin ikinci günü Dr. Küçük beni Rum kesimine göndermek istedi. Gönderip göndermemekte tereddüt ederken, yanıma bir iki arkadaş alarak Lefkoşa'nın Rum kesimine geçtik. EOKA'cı Markos Dragos'un heykeli yanında Çekoslovak silahlı bir Rum askeri hemen bizi durdurdu ve "her taraf ateş altında, siz nereye gidiyorsunuz?" diye sorarak izahat istedi. Arabada, Yücel Hatay'ın yanısıra çok iyi Rumca bilen baskıcımız merhum İsmet Ernas da vardı. Kendisine Dr. Küçük'ün gazetesinden olduğumuzu ve Nikos Samson'un matbaasına gidip, darbe sonucu oluşturulan yeni kabine üyelerinin resimlerini alacağımızı söyledim. Birazda çapulcu kıyafetli Rum askeri hiç tereddüt etmeden, "buyurun geçin" dedi. Ve yolumuza devam ettik. Her taraf ateş içinde ve bazı yerlerde karşılıklı ateş teatisi sürmekteydi. Hatta biz Grivas Diyenis Caddesine çıkmak üzere iken atılan mermilerden, kendimizi korumaya çalışıyorduk. Karşılıklı atışlar, Makarios'cular ve darbeciler arasında cereyan etmekteydi. Rum Radyosu Makarios'un darbede öldüğünü bildirirken, azılı EOKA'cı Nikos Samson'un cumhurbaşkanı ilan edildiğini bildiriyordu. Ve nihayet Nikos Samson'un sahibi olduğu Mahi Gazetesine gidebildik, istediklerimizi verdikten sonra sohbet sırasında, Türk olduğumuzu ve Türk bölgesinden geldiğimizi öğrenmişlerdi. Sanırım bir ara içinde telefon konuşmaları yapıldı ve Samsonla temasa geçilerek Dr. Küçük'ün gazetesinden geldiğimizi, fotoğraflar istediğimizi söylemişlerdi ama o sıra da Türk kesiminden geldiğimizi öğrendiklerinde hayret ettiklerini gözlemliyorduk. Ve darbenin amacını bizlere izah etme ihtiyacını duymuşlardı. Gazetenin bir yetkilisi "bu darbe kesinlikle size karşı değildir, bizim iç meselemiz, iç hesaplaşmamızdır" diyerek, bundan sonraki hedefin türkler olduğunu gizlemeye çalışıyordu. Hatta Türk kesiminde karşılıklı çatışmalar sonucu herhangi bir yaralanma olup olmadığını sormuşlardı. Bizde atılan mermilerden birkaç kişinin yaralandığını söylemiştik. Lefkoşa'nın Rum kesimi tam bir savaş alanı görünümünü arz ederken, bir çok yerlerde patlamalar ve yangınlar devam etmekteydi. Resim çekilmemesi konusunda bizleri uyarmalarına rağmen fırsat buldukça fotoğraf çekmeyi

ihmal etmedik ve en kısa yoldan kendimizi Türk kesimine attık. Dr. Küçük Halkın Sesi gazetesinin kaldırımında "zindanda mahkum gibi" gibi gidip gelmekteydi, merak etmekteydi. Geldiğimizi görünce gülümseyerek, rahatlamıştı. "Kahvelerinizi söyleyin" diyerek bize sigara ikram etti. Gördüklerimizi kendisine anlatmaya başlamıştık. Bu bir yerde savaş muhabirliği idi. Ve Kıbrıslı Türkler arasında ileride olabilecek tehlikelerin mesajlarını getirmiştik.

Rum'larda halen daha zihniyet değişmemiştir. Kıbrıs üzerinde bir Rum egemenliği oluşturulması sevdasından vazgeçememişlerdir. Türklerinde bu Rum egemenliğinde yaşamlarını sürdürmeleri ancak iplerin kendi ellerinde olması politikasını günümüzde de devam ettiriyorlar. Esasen bugüne kadar uzlaşmaya varılamamasının nedeni bundan kaynaklanmaktadır. Bunun en canlı örneği 15 Haziran 2000 tarihinde alınan ve Barış Gücünün görev süresini 31 Aralık 2000 tarihine kadar uzatan kararın alınmasıdır. Bu kararda Barış Gücü'nün Kuzey Kıbrısta görev yapmasına ilişkin, Türkiye ve K.K.T.C. tarafından önerilen ek madde uzun tartışmalardan sonra karar metninden çıkarılmıştır. Yani bunun anlamı, Rum tarafının tüm adada Barış Gücü görev yaparken muhatap olarak Rum Yönetimi'nin alındığını dünyaya duyurmak istemektedir. Ve egemenliğini kuzeyde yayma niyetinden vazgeçmedi. Halbuki Barış Gücü'nün Kuzey Kıbrısta görev yapabilmesi için K.K.T.C. makamlarından sorumlu olması gerekir. Çünkü kuzeyde Türklerin ayrı bir egemenliği vardır. Sanırım bu konu önümüzdeki günlerde yeni gelişmelere yol açacaktır.

Akay CEMAL
Gazeteci
Lefkoşa

22 Mayıs 2000 tarihinde Halkın Sesi gazetesinde “Ayşe Gürpınar’ın anıları” adı altında yayınlanan anısı. Yılın annesi seçilmişti.

Ayşe Gürpınar anlatıyor:

Dündar Veli ile 1957 yılı Haziran ayında evlendik. Eşim 1956 yılı Mart ayında polis araçlarına atılan bomba sonucu çenesinden yaaranlanmıştı. Baf Polisinde görevliydi. 1963’de yine Baf’ta görevliydi. 1974 yılına gelindiğinde eşim diğer esir alınan erkekler gibi Rumlarla yapılan karşılıklı değişim sonucu Kuzey Kıbrıs’a geçmişti. Biz ise, bir çok Türk ailesi gibi güneyde kalmıştık, bazılarımız gizli yollarla Rumlara para vererek gizlice Kuzey Kıbrıs’a geçiyorduk. Bazı Türklerde Trodos Dağları üzerinden Kıbrısın kuzeyine geçiyordu. Benim kuzeye geçiş öyküm şöyle:

1974 yılında Bafta oturuyorduk. Barış Harekatından sonra bizde, kuzeye geçip sığınmayı planlıyorduk, ve bizi kuzeye götürecek Ruma ikiyüz Kıbrıs Lirası verecektik. Komşumuz Kasap Avni Bey, bize bu kionuda yardımcı oldu ve bizi kuzeye götürecek Rum şoförü buldu. Rum şoför ile anlaştıktan sonra biz çocuklarımızla birlikte Stavrogonno (Aydoğan köyüne) gittik. Bizi Stavrogonno köyünden daha rahat aracına alabildi. Bafta Rumun aracına binmemiz hem bizim, hem Rum şoför için tehlike idi. Stavrogonno’da Cevdet isimli (biz o günlerde ona Cevdet Dayı diye hitap ederdik) şirket katibinin evinde kaldık. Aynı şekilde kuzeye göçecek bir çok Türk’e genelde kapılarını açanda o idi. Ayrıca köyde Ayer Bey de bize yardımcı olmuştu. Bizi götürecek olan van araç Stavrogonno’ya gelmişti. Aracın eksoz borusunu da içine alan bölmeye girip gizlice kuzeye geçecektik. Araca her defasında bir kişi binmekteydi. Fakat ben zayıf olduğumdan 1974 yılında ondört yaşında olan oğlum Veli’yi (şimdi polis müfettişi) de kucaklayarak gizli bölmeye yerleştik. Her şey gizlilik içerisinde gerçekleşti. Biz gizli bölmeye yerleşince Ayer Bey arabanın altına yatıp “nasılsınız, iyimisiniz?” diye sordu. Ben çocuğumu kucaklamıştım ve tek amacım kuzeye özgürlüğe geçmek eşim ve çocuklarımla birlikte yaşamaktı. Köyde yaşlı annem Leymosun’da da babam kalmıştı. Onlarıda düşünüyordum. Bu düşünceler beni devamlı meşgul ediyordu. Ayer Bey’e “tamamız, gidebiliriz” dedim. Çok heyecanlıydık. Bir de şoför bize eksozun ısınacağını ve dolayısıyla sıcaklığı bizde tesir edeceğini anlattı. Karalıydım ve her şeye katlanacaktım öylede oldu. Kuzeye doğru hareket ettik. Şoförün önceden bize söylediği gibi üç kontrol noktasında durdurulacaktık.

Barikatlara gelmezden önce Rum şoför aracını durdurup bizi Rumca olarak uyarıyordu. Ben Rumca bildiğimden Rum şoförle konuşma açısından çok yararlı olmuştu. Yolculuğumuz hep toprak yollardan geçti. En son asfalt bir yola girdiğimizi hava aldığımızı küçük bir delikten görüyordum. Yolculuk sırasında çok heyecanlıydık. Birde eksoz borusunun sıcaklığı tüm sırtımı yakmıştı, çok acı çekiyordum ama katlanmak zorundaydım. Kucağında kollarımın arasına aldığım yavrumu düşünüyordum. Parçalanmış ailemden ötürü o ana kadar çektiğim acıların yanında o gün cildimde oluşan yanıklar benim için önemsizdi. Rum şoför son barikatta da görevliler tarafından durduruldu. Ve görevlilerle birşeyler konuştu. Vanın arkasında boş plastik portakal kasaları vardı. Rum şoför Dikelya İngiliz Üslerinden satış için portakal almak nedeniyle üsler bölgesine geçmekteydi. Az sonra saat 17:45'te Beyarmudu yanındaki Türklerin çalıtırdığı bir barın yanına geldik. Böylece saat 14:45'te başlayan yolculuğumuz üç saatte tamamlandı. Varış noktalarımızda bir çok kişi vardı. Onlarda ailelerini bekliyorlardı. Çünkü aynı şekilde Türkleri kuzeye taşıyan başka Rumlar da vardı. Önce oğlum Veli araçtan indi. Karşılayanlar ona yaklaşıp ismini sordular. Veli ismini duyanlar, "bizim beklediğimiz aile değil" dediler. Bu esnada araçtan ben de indim ve oradaki bara girdik. Bar sahibinin karısı, yanık olduğumu gördü. Daha öncedende aynı yolla gelen başkalarının başına da benzer yanık olayı geldiğinden bar sahibinin eşi iş yerinde yanık ilacı bulunduruyordu. Aynı bir yerde hemen arkama yanık ilacı koyarak ilk tedavimi orada yaptı. Fakat arkamdaki yanıkların tedavisi beş-altı ay sürdü.

Oradaki karşılayıcıların her günkü gibi Güneydeki yakınlarının gelmelerini ümitle beklemeleri hala gözlerimin önünden gitmemektedir. Eşim Dünder, her akşam sınırda arkadaşı ilkokul öğretmeni Behcet Akçaba ve başka bir öğretmenle bizi beklemekteydi. Fakat o akşam, yorgundu ve arkadaşlarının önerisi ile evde kalmıştı. Behcet öğretmen ve arkadaşı da kocamın yerine bizi beklemek için her akşamki gibi oradaydı. Varış yerinde ki bardan ayrılınca doğruca Vadili köyündeki eşimin bizim için yerleştiği eve gittik. Böylece yedi-sekiz ay sonra eşime kavuşmuş oldum. Heeyecandan herkes göz yaşlarını tutamıyordu. Aradan yarım saat geçmemişti ki Vadili'yegeldiğimiz duyuldu. Güneyden Kuzey'e geçen birçok kişi evimize dolmuştu. Kimisi bizleri merak ediyor, kimisi de Güneyde ki akrabalarından haber bekliyordu.

O günlerde bazıları Baftan deniz yoluyla Kuzey'e geçmek için girişimde bulunmuşlardı. Fakat teknelerinin fırtınaya yakalanması sonucu Rumlar tarafından tutuklanmışlardı.

Ayşe GÜRPINAR
Gazi Mağusa

Özdemir Özkurtuluş anlatıyor.

Baf'ın Aydın köyünde oturuyorduk 15 Temmuz 1974'te Makarios'a yapılan darbe girişimlerinde gerekli savunma tedbirlerimizi almaya başlamıştık. Mevzilerimizi hazırlayıp düşmandan gelecek herhangi bir saldırıya karşı hazır bekliyorduk.

Rumlar bizim bu hazırlıklarımızı görünce Barış Gücü'ne haber verdi, Barış Gücü bizi engellemeye kalktı. Harekatın başlamasıyla müteakip defalar, Barış Gücü gelip bizim teslim olmamızı, silahlarımızı Rum'lara teslim etmemizi istedi.

Köyün tercümanlık ve irtibat sorumlusu olduğum için her defasında teklifi reddettim. Komşu köyümüz Esentepe'nin teslim olduğunu görünce büyük üzüntü duyduk ve çok geçmeden üzüntümüz hayrete dönüştü. Köyün komutanı ve ileri gelen bir iki kişisi silahları teslim etmemizi teklif ettiler, buna anlam vermek mümkün değildi, hayret içerisinde bu kişileri silahla kovaladım. 15 Ağustos, ikinci Barış Harekatına kadar bu ısrar devam etti, onlar teslim olmamızı isterken biz ise teslim olmamak için diretiyorduk. İkinci Harekat başladığında göğüs göğüse muharebeye girdik. İkinci gün şiddetli çarpışmalar yaptıktan sonra Rum palikaryaları bizi çökertmeyi başardı, bu arada telsizle durum Lefkoşa Bayraktarlığı'na iletildi ve destek istendi, alınan yanıt hep aynıydı. "Yardım göndermemiz imkansız, başınızın çaresine bakınız" Ben tanınan bir kişi olduğum için esir olmaktan korktum ve komşu köy Dağaşan'a geçtim, tam o esnada (16 Ağustos 1974 saat:17.00 civarı) Barış Gücü gelip Dağaşan köyünün teslim olmasını istedi, tabi bu esnada Rumlar, Dağaşan'ın üzerindeki Panaya Tepesi'nden seri olarak ateş etmeye devam ediyorlardı.

Yanımda köyün başöğretmeni ile köyün komutanı bulunuyordu, onlar adına söz aldım ve Barış Gücü ile görüşmeye başladım, köyüm Aydın'I işaret ederek o köyün can ve mal güvenliğinin sağlanmasını, namus ve katliamın Barış Gücü tarafından kontrol altına alınması gerektiğini, bu sağlandığı takdirde Dağaşan'ın silahlarını teslim edeceğini söyledim, teklifim kabul edildi ve Barış Gücü gerekli önlemler için harekete geçti. İki üç saat sonra ateşkes ilanını radyodan öğrendik. Bu bizim için bir çare olmuştu. Barış Gücü gelip silahları teslim etmemizi istediğinde kendisine ateşkes'in olduğunu dolayısıyla bizi teslim zorlayamayacağını, Uluslararası anlaşmalara ters düştüğünü, Rumların da ateşkes'i ihlal edemeyeceğini bilgilerine getirdim. Barış Gücü durumumuzu anlamak zorunda kaldı ve köye Rum'u sokmadı. Dağaşan köyü böylece esir düşmekten kurtuldu, bir hafta kadar Barış Gücü'ne tercümanlık yapmak süretiyle durumun

sakinleşmesini bekledim, her iki tarafın da ateşkes'e uyduğunu görünce, beş,altı kişilik ekibimle birlikte Güney-Kuzey sınırını aşmak için Dağaşan köyünden Lefke istikametine doğru yola koyuldum,yolda muhtelif Rum mevzilerini ve Rum mayın tarlalarını aşarken içimde hep şu umut vardı "Dağaşan köyünü teslim olmaktan kurtardım". O mutluluk bana güç ve yaşama sevinci veriyordu. İki gün üç gece yürüdükten sonra Lefke Karadağ bölgesine ulaştık. Mehmetçik bizi bir gece misafir ettikten sonra bizi askeri araca bindirip Lefkoşa'ya gönderdi. Lefkoşa'ya ulaşmak istememizin önemli bir amacı vardı, yetkili makamlara bölgemiz hakkında bilgi vermek ve onlardan alacağım talimatı şifreleyip radyodan geride bıraktığım köy yetkililerine mesaj yollamaktı.Yetkililerin huzuruna çıkmadan önce aşırı heyecanımdan olacak ki önce, radyodan hangi güzergahı kullandığıma dair, Güneyde'ki yetkililere şifreli mesaj gönderdim. Sarayda yetkililerle görüşüp, güneyde olup bitenlerle ilgili bilgi verdim. Ne varki verdiğim bilgi hoşlarına gitmedi ki bana şu soruyu sordular: " Size Kuzeye geçmenizi kim söyledi?" bir diğer deyişle "Yerinizi niye terk ettiniz?" Ben bunun üzerine radyodan mesaj verdiğimiz söylediğim zaman on gün hapse atıldım,özgürlüğün bedeli diyerek cezamı çektim. On günlük istirahatimdeki düşüncelerim: Güneydeki Türklerin direnmesi,özgürlük savaşı vermesi,milli politikamıza ters mi düşerdi? Çünkü güneyin topyekün düşmesi,teslim olması ve 70 bin Türk'ün Rum esareti altında kalması, nüfus mübadelesinde önemli bir faktör oluşturabileceği kanaatine vardım. Aksi halde güneydeki Türkler yerlerinde özgürce yaşamaya devam edecek olsalar, nüfus mübadelesi için mazeret bulamayacaktı. Esentepe'nin teslim olmasının ve vatan haini diye nitelediğim yetkililerin teslim olmamızı tavsiye etmelerini bu esnada daha iyi kavramış oldum.

ÖzdemirÖZKURTULUŞ
Yüksek Öğretim Müfettişi
Gönyeli

Sevgi Artemel anlatıyor:

15 Temmuz 1974 yılında Makarios'a büyük bir darbe yapılmıştı. Bizim Küçük Kaymaklı'daki evimizin arkasında Rum askerleri, önünde Türk askerleri vardı. Evimiz Yeşil Hatta idi.(Yeşil Hat:Rumla Türk'ün arasında) Bütün gece can korkusuyla hiç uyumamıştık. Yanımda sadece iki kızım vardı. Biri onbir diğeride altı yaşındaydı. Eşim sivil mücahit komutanıydı ve göreve çağrılmıştı. O akşam yalnızdık. Rumlar devamlı silah atuyorlardı. Silah seslerinden çocuklarım çok korkmuştu ve "anne Rumlar, bizi öldürecek, çok korkuyoruz, ölmek istemiyoruz" diyerek , boynuma sarılıp ağlıyorlardı. Onları nasıl sakinleştireceğimi şaşıırıyordum. Beş gün boyunca, komşularla birlikte bir evde toplanıp, orada kaldık, evden dışarıya hiç çıkmadık. Kocalarımız cephede vatan için savaşıyordu. Evde sadece kadınlar ve çocuklar vardı. 20 Temmuz 1974 sabahı saat 2:00 de eşim eve geldi ve evlerin üzerine Türk bayrakları çekerek "hazırlanın, Türk askeri çıkarma yapıyor" dedi. O anda duyduğum sevinci, gökyüzünden inen paraşütleri ömrüm boyunca hiç unutmayacağım.

Türk askerleri adaya barış için gelmişti. Fakat karşısında saldıran bir Rum ordusuyla karşılaştı. Bu nedenle Türk askerleri, adaya geldikleri ilk gün çıkarma yapamadılar. Ve biz can güvenliğimiz için Hamitköy'e tarlaların içinden kaçmaya başladık. Arkamızdan Rumlar ateş ediyorlardı. Mermiler sağımıza, solumuza düşüyordu. Ekinler mermilerden cızcız yanıyordu. Ben, bir elinde iki çocuğum, bir elinde komşumuz Emine Nineyi Hamitköye taşıdım. Yaya olarak bir saata süren Küçük Kaymaklı – Hamitköy yolunu onbeş dakikada çocuklarım ve Emine Nineyle gittim. Giderken bir çok insan düşe kalka, mermiler arasında koşuyordu. Koşarken hepimiz Allah'a çok yalvardık. Allahımızın büyük kuvvetiyle Hamitköy'e sağsalım, hiçbirimize mermi isabet etmeden vardık.

Mermiler altında Hamitköy'e kaçışımızı ve Türk askerlerinin adaya gelişini, hayatım boyunca unutmayacağım. Çok şükür olsun Rumların zulmlerinden kurtulduk. Bir daha geriye dönüp aynı olayları yaşamamak için Rumlarla barış olmasını istemiyorum.

Sevgi ARTEMEL
Ev Hanımı
Lefkoşa

DİZİN

*DİZİN**KİŞİ İSİMLERİ:*

- Abdülazim Topluluğu: syf. 17
Ali Ağa: syf. 23
Apostolos: syf. 4, 5
Ayer Bey: syf. 28
Bandelidis: syf. 4
Behcet Akçaba: syf. 29
Cevdet Dayı: syf. 28
Desteban Yusuf Dayı: syf. 11
Dr. Fazıl Küçük: syf. 10, 26, 27
Dündar Veli: syf. 28, 29
Emine Nine: syf. 33
Erdoğan: syf. 16
Fethi: syf. 21
Filyadidis: syf. 4, 5
Giryakos: syf. 4, 5
İbrahim Minare: syf. 20
İsmet Ernas: syf. 26
İzzet Yusuf Bey: syf. 15
Kasap Avni Bey: syf. 28
Makarios: syf. 14, 26, 31, 33
Markos Dragos: syf. 26
Milingi: syf. 11
Nikos Samson: syf. 26
Savaş: syf. 20
Şivane Hanım: syf. 16, 17
Vasos: syf. 4
Veli: syf. 28
Yorgacis: syf. 14
Yücel Hatay: 26
Zafer: syf. 20

*DİZİN**YER İSİMLERİ:*

- Artimi (Arıdamı): syf. 20
 Aydın: syf. 31
 Baf: syf. 14, 28, 29, 31
 Beyarmudu: syf. 29
 Boğaz Sancağı: syf. 23
 Büyük Kaymaklı: syf. 15
 Cıkko Manastırı: syf. 15
 Çağlayan: syf. 15
 Çatoz: syf. 11
 Dağaşan: syf. 31, 31
 Dikelya İng. Üssü: syf. 4, 21, 29
 Esentepe: syf. 31, 32
 Grivas Diyenis Cad.: syf. 26
 Hamitköy: syf. 33
 İngiltere: syf. 11
 Kanlı Dere: syf. 7
 Karadağ: syf. 32
 Kumsal: syf. 16
 Küçük Kaymaklı: syf. 15, 33
 Larnaka: syf. 4, 23
 Lefke: syf. 32
 Lefkoşa: syf. 14, 23, 26, 31, 32
 Leymosun (Limasol): syf. 28
 Lokmacı Barikatı: syf. 23
 Mağusa: syf. 21
 Mahi Gazetesi: syf. 26
 Metaksas Meydanı: syf. 7
 Mora (Meriç): syf. 20, 21
 Panaya Tepesi: syf. 31
 Sakarya: syf. 20
 Seferis Un Fabrikası: syf. 16
 Selimiye Camii: syf. 14
 Stavrogonno (Aydoğan Köyü): syf. 28
 Tahtakale: syf. 14, 18
 Tuzla: syf. 4
 Vadili: syf. 29